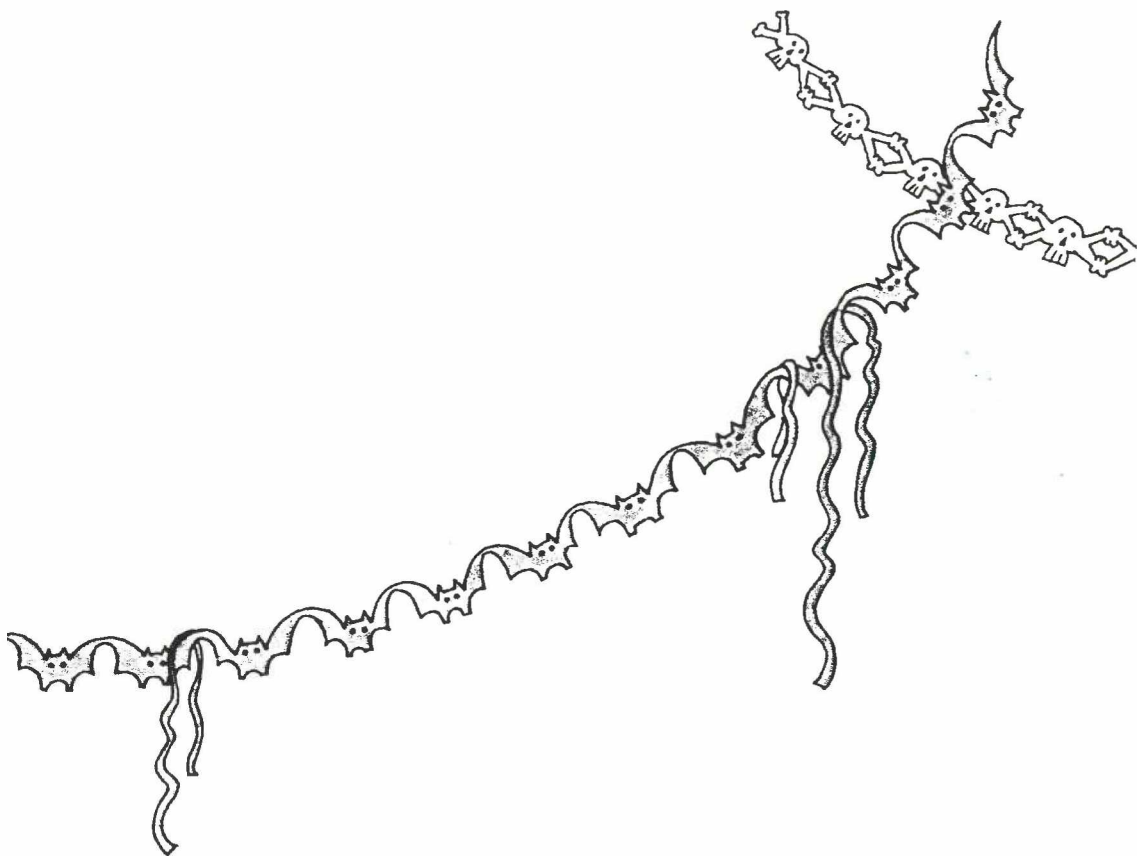

TOT UN MÓN MÀGIC A «LES BERNARDES»

del 7 al 24 d'octubre
de 1988

En aquest món nostre tan programat, tecnificat, mecanitzat, en què pitjant un piu sorgeix un programa, en què les coses són excessivament quadrades, previsibles i ordenades, en què es viu i es veu tan sols la realitat, cal que ens parem i mirem enrera, en aquells temps, quan érem petitets i teníem a prop un món diferent, especial, màgic. Un món on la realitat es tacava de fantasia i la fantasia podia dominar la realitat, un món d'il.lusions, esperançador, alegre.

Per això la Casa de Cultura «Les Bernardes», ha volgut oferir aquesta mostra variada dels diversos aspectes d'aquest univers meravellós: amb precioses fades de totes classes, amb entranyables mitologies d'estar per casa, amb objectes i utensilis capaços, en mans de les bruixes, dels més complicats encanteris; un univers que ens obri els ulls a la il.lusió, interna però compartida, del món dels infants.

Maria-Isabel Casal
Directora

PROGRAMA

«CONTES DE FADES», exposició itinerant de l'Obra Social de la Caixa de Pensions.

«MITOLOGIES D'ESTAR PER CASA», dibuixos de tinta de Carles Vivó.

«L.LUSIONISME I BRUIXERIA», mostra de cartells, llibres i aparells, de Josep Mª Llàcer, Enric Vila i Xavier Sala, «Xevi».

DIVENDRES DIA 14

Presentació del llibre «El meu món màgic», de Xevi, per Ricard Marré, director de les revistes d'il.lusionisme «Misdirection» i «Aquelarre».

DIVENDRES DIA 21

Taula rodona sobre «Tot un món màgic», amb Jaume Fàbrega, Concha Palacios, Jordi Pujiula, Carles Vivó i Xavier Sala «Xevi».

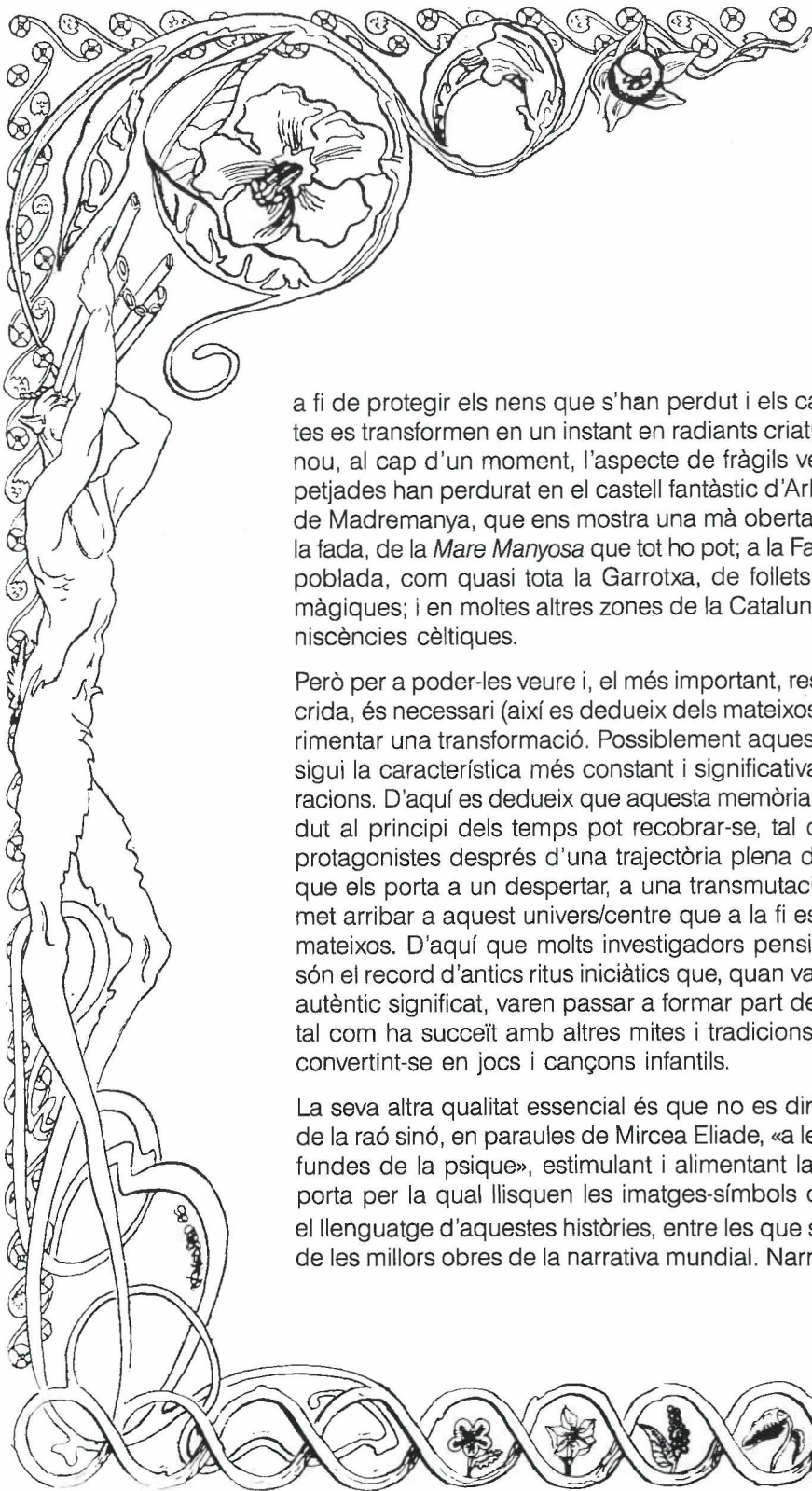

DE NOU, HI HAVIA UNA VEGADA

Els poetes, els savis i els nens sempre han sabut que els contes són els dons que les fades atorguen als humans, a fi que no perdin l'enllaç amb el món meravellós al que varen tenir accés en un temps remot i que segueixen enyorant. Dimensió màgica a la que es referí Solzhenitsyn en el seu discurs d'agraïment pel Premi Nobel de Literatura: «Hi ha coses que ens porten més enllà del món de les paraules, és com el mirallet dels Contes de Fades, un s'hi mira i el que veu no és un mateix. Per un instant vislumbra l'inaccessible, per allò que clama l'ànima». Clam que sembla haver commogut aquests sers que, últimament, tornen a manifestar-se amb més força que mai.

Concretament en les comarques catalanes es pot trobar de nou les *Petites Dames*, fades de tamany diminut, estretament vinculades als nens, que es cuiden de tots els sers vius no humans: plantes, animals, etc. i que, com la fada *Campaneta* de *Peter Pan*, són entremaliades i immadures. I a les fascinants *Dames Verdes* que s'apareixen als mortals per a captivar-los, i desapareixen en el moment més insospitat; amb capacitat per a realitzar tota classe d'encanteris en benefici propi (algunes de les madrastrès dels contes) el que fa que a vegades es confonguin amb les bruixes.

I també les *Dames Blanques*, de gran bellesa, que es presenten en els moments d'extrema solitud o necessitat, com a ajudes providencials (com la fada de la *Ventafocs*, o la que evita que en *Pinotxo* es converteixi en un tros de fusta). I, per fi, les *Velles Dames*, que a pesar de la seva descuidada aparença, poden obrar prodigis de tot tipus i apareixen en els boscos i en les cruïlles dels camins

a fi de protegir els nens que s'han perdut i els caminants. Aquestes es transformen en un instant en radiants criatures adoptant de nou, al cap d'un moment, l'aspecte de fràgils velletes. Les seves petjades han perdurat en el castell fantàstic d'Arbúcies, en l'escut de Madremanya, que ens mostra una mà oberta: senyal típica de la fada, de la *Mare Manyosa* que tot ho pot; a la Fageda d'en Jordà, poblada, com quasi tota la Garrotxa, de follets i altres criatures màgiques; i en moltes altres zones de la Catalunya Vella, de reminiscències cèltiques.

Però per a poder-les veure i, el més important, respondre a la seva crida, és necessari (així es dedueix dels mateixos CONTES) experimentar una transformació. Possiblement aquest *poder del canvi* sigui la característica més constant i significativa d'aquestes narracions. D'aquí es dedueix que aquesta memòria del quelcom perdut al principi dels temps pot recobrar-se, tal com fan els seus protagonistes després d'una trajectòria plena d'esforços i perills que els porta a un despertar, a una transmutació que els hi permet arribar a aquest univers/centre que a la fi es troba dins d'ells mateixos. D'aquí que molts investigadors pensin que els contes són el record d'antics ritus iniciàtics que, quan varen perdre el seu autèntic significat, varen passar a formar part del món dels nens; tal com ha succeït amb altres mites i tradicions que han acabat convertint-se en jocs i cançons infantils.

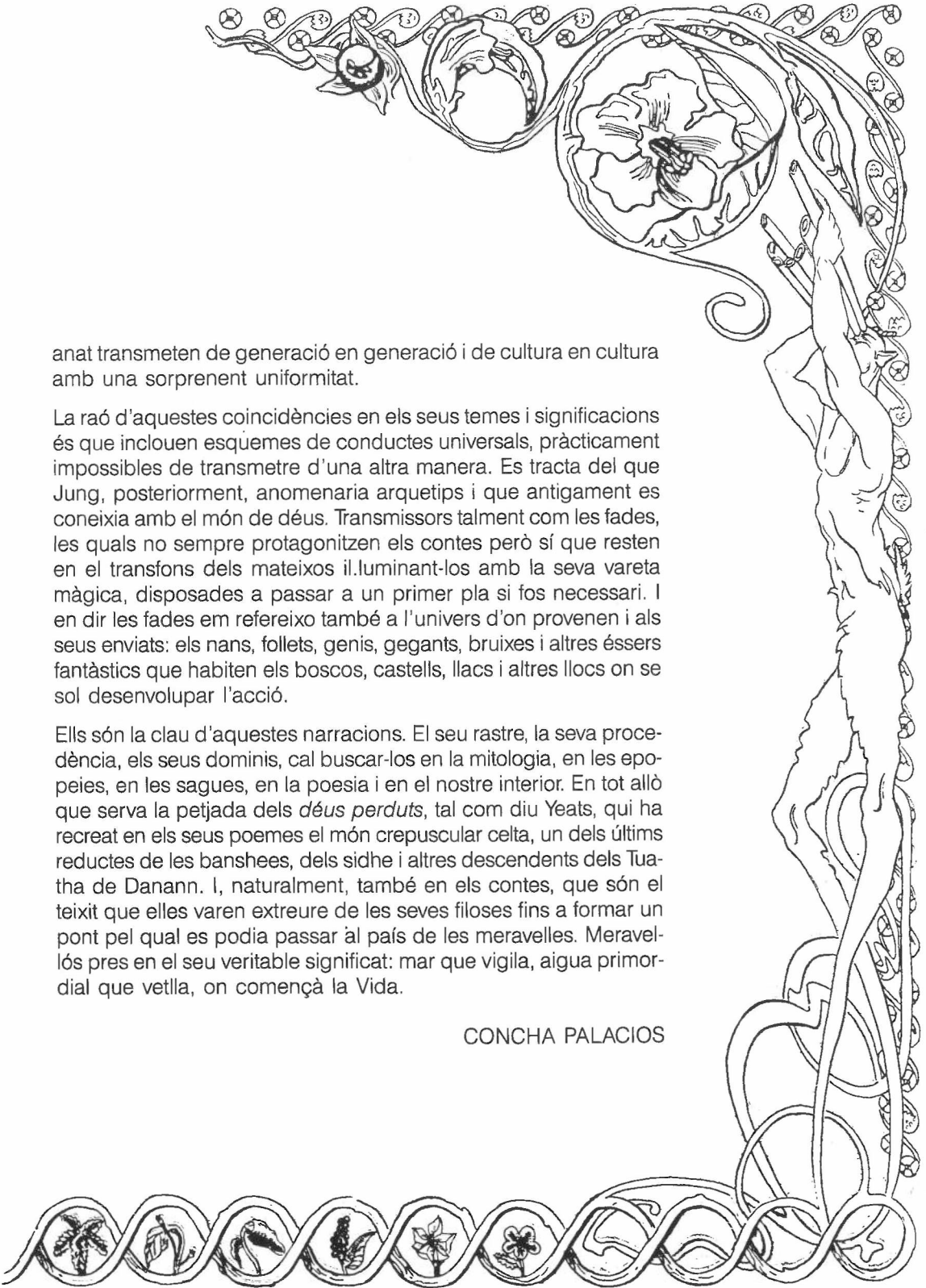
La seva altra qualitat essencial és que no es dirigeixen al domini de la raó sinó, en paraules de Mircea Eliade, «a les zones més profundes de la psique», estimulants i alimentants la imaginació; una porta per la qual llisquen les imatges-símbols que constitueixen el llenguatge d'aquestes històries, entre les que s'hi troben moltes de les millors obres de la narrativa mundial. Narracions que s'han

anat transmeten de generació en generació i de cultura en cultura amb una sorprenent uniformitat.

La raó d'aquestes coincidències en els seus temes i significacions és que inclouen esquemes de conductes universals, pràcticament impossibles de transmetre d'una altra manera. Es tracta del que Jung, posteriorment, anomenaria arquetips i que antigament es coneixia amb el món de déus. Transmissors talment com les fades, les quals no sempre protagonitzen els contes però sí que resten en el transfons dels mateixos il·luminant-los amb la seva vareta màgica, disposades a passar a un primer pla si fos necessari. I en dir les fades em refereixo també a l'univers d'on provenen i als seus enviats: els nans, follets, genis, gegants, bruixes i altres éssers fantàstics que habiten els boscos, castells, llacs i altres llocs on se sol desenvolupar l'acció.

Els són la clau d'aquestes narracions. El seu rastre, la seva procedència, els seus dominis, cal buscar-los en la mitologia, en les epopeies, en les sagues, en la poesia i en el nostre interior. En tot allò que serva la petjada dels *déus perduts*, tal com diu Yeats, qui ha recreat en els seus poemes el món crepuscular celta, un dels últims reductes de les banshees, dels sidhe i altres descendents dels Tuatha de Danann. I, naturalment, també en els contes, que són el teixit que elles varen extreure de les seves filoses fins a formar un pont pel qual es podia passar al país de les meravelles. Meravel·lós pres en el seu veritable significat: mar que vigila, aigua primordial que vetlla, on començà la Vida.

CONCHA PALACIOS

Les grans mitologies ens expliquen històries de déus i d'herois sobrehumans. Però les petites mitologies casolanes ens parlen d'éssers fantàstics més al nostre abast. Aquesta exposició és un intent de reflectir aquells mites quotidians que formen part del nostre entorn habitual, dels contes «de la vora del foc», de les llegendes populars, de les rondalles de les nostres viles i camps, mars i muntanyes. En aquests dibuixos hi surten àngels i dimonis, fades i follets, dracs i patums, sirenes i dones d'aigua, bruixes i bruixots, gegants i nans. Tota una mínima fauna fantàstica que ens ha fet companyia des de que érem infants i que no voldríem pas que es fes fonedissà entre estadístiques i ordinadors.

MITOLOGIES
D'ESTAR PER CASA
Dibuixos de Carles Vivó

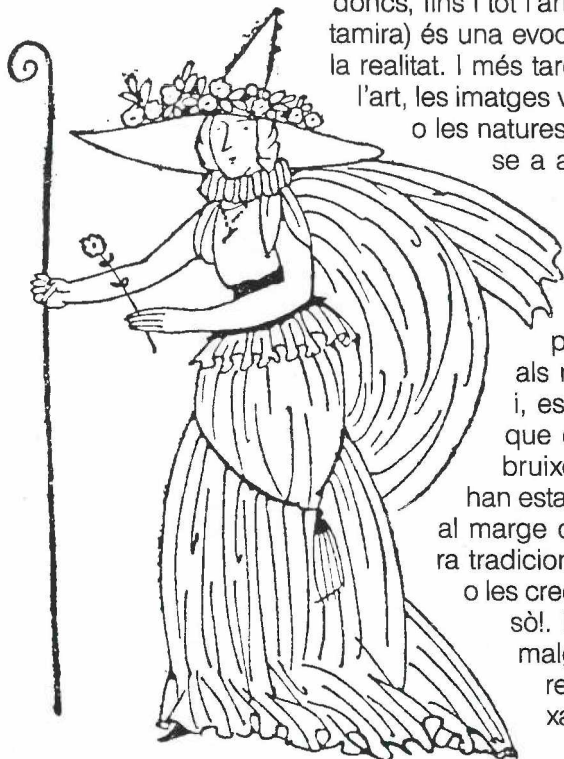
FANTASIA, SI US PLAU!

Hi ha un terme francès —*féerique*— que defineix bé tot allò que fa referència al món de les fades i, per extensió, al de la fantasia. Què fóra de l'art, justament, sense aquesta dimensió *féerique*, és a dir «encisadora» o fantàstica?

L'expressió artística, ja de per si, és quelcom de màgic: ho és certament, fer emergir del paper o de la pedra (o de qualsevol altre material) éssers no existents anteriorment (o si s'escau, formes i colors diversos).

Però, a més, els mateixos orígens de l'art, van relacionats amb fenòmens d'impetració i màgia. En efecte: una de les teories que hom ha manejat per a explicar les pintures d'Altamira, de Lascau o del Montsià és la d'una màgia simpàtica, que feia pintar allò (la caça o aliments) que es desitjava. Així

doncs, fins i tot l'art realista (com l'arquetípic d'Altamira) és una evocació fantàstica que substitueix la realitat. I més tard, al llarg de tota la història de l'art, les imatges votives, els retrats, els paisatges o les natures mortes també venien a afegir-se a aquest *encís* de substitució.

Què diríem, però, del vessant explícitament fantàstic de la producció artística, una de les parts històricament més presents?. Dels grecs i romans als romànics, els éssers fantàstics i, especialment, figures femenines que eren fades o nereides, goges, bruixes o *dones d'aigua* o *meigas*, han estat una constant. I no cal dir com al marge de les arts plàstiques, la cultura tradicional, la rondallística, la literatura o les creences populars se n'han fet ressò!. Però també l'art contemporani malgrat la part del lleó que va del realisme a la no figuració, ha deixat lloc a la fantasia. Els simbolistes, —i abans els prerafae-

lites— varen reivindicar i representar de forma ben explícita, aquest món de fades i altres misteriosos éssers femenins. *Goges i dones d'aigua*, així com d'altres dones fetilleres, glossades per Jacint Verdaguer, ho són també, sobradament, pels modernistes, que les representen, —dins una icona molt característica del moviment—, en pintura o il·lustració, en moble o en vitrall, en ceràmica o en vidre.

Més tard l'Art Déco i d'altres corrents neo-figuratius de l'època d'entreguerres —incloent-hi el cinema—, tornaran a recrear aquesta iconografia, ja empeltada d'uns inequívocs ressons de modernitat i, fins i tot —via, potser, estètica de targeta postal—, plena de *glamour* cinematogràfic.

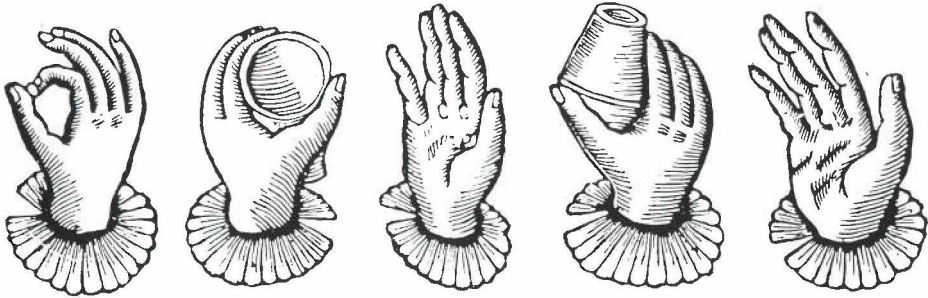
I si bé l'avantguarda pura i dura —de l'abstracció al «realisme industrial»— arracona del tot qualsevol vel·leïtat fetillera —exceptuant, potser, els surrealistes—, aquest món de màgia i fantasia tornarà a fer-se present.

Així en el pop-art, baldament sigui tan «realista industrial», no em semblaria forassenyat de veure-hi de nou la icona de la fada, encara que aquesta adopti la imatge de Marilyn Monroe.

I, ja ben explícitament, a partir de la nova estètica *postmoderna* o trans-avantguardista que estem vivint —incloent diversos llenguatges personals i neofiguratius—, les fades o les fetilleres, clàssiques o noves, retornen. Post-industrials com sembla que som, de nou la màgia i el misteri interessin i, també clarament, a nivell de plàstica, de cinema i de cultura de masses en general. Ja no estranya ningú sentir una vella i nova proposta: fantasia, si us plau!

Jaume Fàbrega
(Associació Internacional de Crítics d'Art)

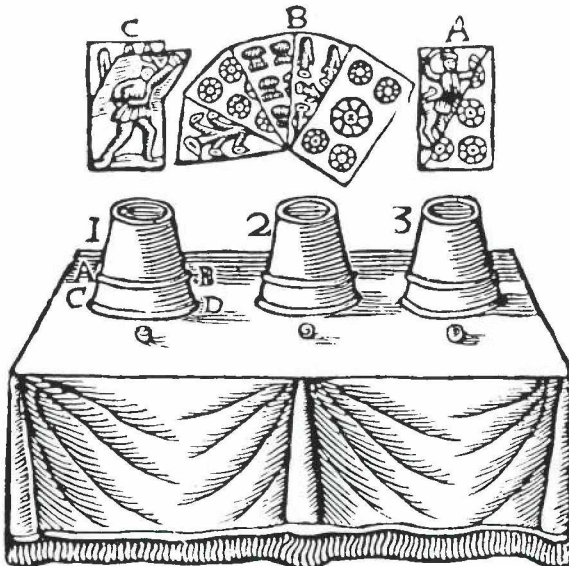
IL.LUSIONISME

La màgia en l'inici de la humanitat, és un intent de l'home per dominar les forces naturals i sobrenaturals. Amb el transcurs dels anys, en la nostra cultura, se separa dels seus orígens místics i religiosos i es converteix en una activitat artística sorprenent: l'il.lusionisme.

És amb diversos objectes, utensilis i material que el mag ens presenta aquesta il.lusió.

Col.lecció particular de Xavier Sala «XEVI».

BRUIXERIA

Des de que començà la història del món, la màgia i la bruixeria formen part indissoluble del mateix.

Tots els països i pobles tenen i han tingut ritus i pràctiques esotèriques i màgiques, mitjançant les quals aconseguien els seus més íntims desitjos. Aquesta es una petita mostra d'articles màgics i esotèrics i llibres ancestrals, amb la qual cosa només recollim una ínfima part d'aquest món submergit en la foscor dels temps.

Els objectes exposats formen part de la col·lecció privada dels senyors Josep Mª Llàcer i Enric Vilas, propietaris de l'únic i insòlit establiment en tot l'estat espanyol dedicat exclusivament a les arts màgiques i esotèriques, situat al barceloní carrer de Margarit nº 15, el qual té renombrada fama arreu del món amb el nom de *Mandràgora*.

CONTES
DE
FADES

Exposició itinerant de l'Obra Social de la Caixa de Pensions

COL.LABORACIONS

JAUME FÀBREGA, Crític d'Art.
JOSEP MARIA LLACER, col.leccionista.
RICARD MARRÉ, editor.
CONCHA PALACIOS, periodista.
JORDI PUJIULA, psiquiatra.
XAVIER SALA, «XEVI», il.lusionista.
ENRIC VILAS, col.leccionista.
CARLES VIVÓ, artista.

OBRA SOCIAL DE LA CAIXA DE PENSIONS.

IL.LUSTRACIONS

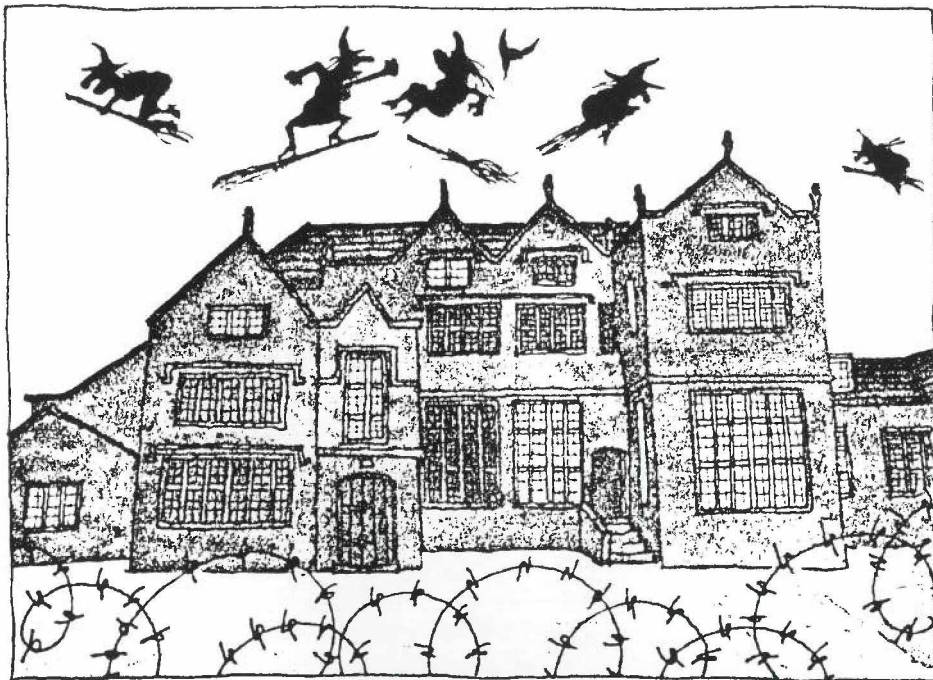
Carles Vivó, Tassies, Rackham, Bird, i altres del catàleg «Contes de fades», de l'Obra Social de la Caixa de Pensions.

DIRECCIÓ I COORDINACIÓ

MARIA ISABEL CASAL

IMPRESSIÓ

Dalmau Carles, Pla, S.A. Dip. Leg. GI/1277-88

3

CASA DE CULTURA
"LES BERNARDES"
DIPUTACIÓ DE GIRONA - SALT